

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Запорізький національний технічний університет

Методичні рекомендації
для студентів заочного відділення
з дисципліни «Філософія»
(технічні спеціальності)

2017

Методичні рекомендації для студентів заочного відділення з дисципліни «Філософія» (технічні спеціальності) / Укл.: Ємельяненко Є.О., Рябенко Є.М. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2017. – 30 с.

Методичні рекомендації містять загальні положення щодо організації навчальної роботи студентів технічних спеціальностей з дисципліни «Філософія», завдання до самостійної роботи, тематику контрольних робіт для студентів заочної форми навчання та методичні вказівки до їх підготовки. Надані питання до підсумкового контролю, критерії оцінювання знань студентів, перелік рекомендованої літератури.

Укладачі:

к.філос.н., доцент кафедри філософії Ємельяненко Є.О.

к.філос.н., доцент кафедри філософії Рябенко Є.М.

Відповідальний за випуск: к.філос.н., доцент Ємельяненко Є.О.

Рецензент: д.філос.н., завідувачка кафедри філософії Запорізького національного технічного університету, професор Бондаренко О.В.

Затверджено

на засіданні кафедри філософії ЗНТУ

№ 2 від «12» вересня 2016 р.

Рекомендовано до видання НМК гуманітарного факультету, протокол № 9 від «04» квітня 2017 р.

ЗМІСТ

1. Проектування навчального процесу з дисципліни «Філософія».....	4
2. Трудомісткість дисципліни «Філософія».....	7
3. Методичне забезпечення ефективності вивчення філософії студентами технічних спеціальностей.....	8
4. Завдання для самостійної роботи студентів заочної форми навчання.....	14
5. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт.....	18
6. Засоби проведення підсумкового контролю.....	23
8. Використана та рекомендована література.....	30

1.Проектування навчального процесу з дисципліни «Філософія»

Як відомо, кінцевим результатом інформаційно-комунікативної революції, що відбувається в світі, постає створення інформаційного суспільства. Теперішнє і майбутнє цього суспільства значною мірою залежить від філософського погляду на світ, світогляду як такого. Тільки за допомогою активізації філософського потенціалу з'являється можливість вирішити складні задачі та проблеми глобалізації, проблеми фундаментального характеру – екологічні, демографічні, ресурсні, соціальні, гуманітарні – які несуть в собі зростаючу загрозу існування людини і людства.

Ніколи раніше такою мірою як сьогодні відповідальність кожної людини за результати своєї діяльності не була такою великою та значною. Одночасні плюральність та системність філософського знання постають засобами усвідомлення та рішення актуальних проблем сучасності на різних рівнях.

В теперішній час нові інформаційні технології перетворюються в потужний техногенний фактор, що змінює уклад життя людей та соціокультурне середовище. Всебічна комп'ютеризація та інформатизація, розвиток мереж та способів передачі даних мають як позитивні, так і негативні сторони, і було б вкрай нерозумно невірно інтерпретувати перші та недооцінювати останні. Позитивні результати звісно вражаються в безперешкодному доступі до інформації, підвищення мобільності, зростання інтелектуального потенціалу особистості тощо. Негативні ж полягають в тому, що люди, які звикли до так званих «режимів кліпу» втрачають здатність сприймати події цілком і в широкому контексті, відділяти зверхнє від суттєвого, не можуть подумки концентруватись, починають втрачати здатність уяви, рефлексії, емпатії, розуміння іншого, спадає здатність оцінювання якості інформації, прагнення самостійного генерування способів підбору а обробки інформації, а також відповідних особистісним потребам життєвих сценаріїв тощо. Під подібним техногенним та інформаційним тиском середовища людина перестає бути суб'єктом пізнання, у неї руйнується здатність до абстрактного теоретичного мислення, перестає цінити живе та природне, бачити природні та соціальні закономірності. Більшість аспектів життя

сучасної людини віртуалізується і людина, спираючись на буденно звичні критерії, вже не здатні відрізнити, що існує лише в її свідомості, а що є дійсно реальним.

Задача філософії та філософської підготовки – виявити та прояснити сенс того, що відбувається в суспільстві, в житті окремої людини, в існуванні людства в цілому, виховати та розвинути теоретичне мислення, активізувати роботу уяви, рефлексії, мисленнєвої концентрації, викликати до життя смак до розв’язання суперечностей, цікавість до парадоксів та протиріч, здатність до сумніву та розгляду предмету з різних точок зору, спроможність до генерування гіпотез. Це може зробити сучасне філософське знання діалектично різнобічне і системне одночасно.

Оперування філософськими поняттями та категоріями, володіння багатим арсеналом історико-філософської традиції дозволяє сучасній людині орієнтуватись у лабіринті потужних інформаційних потоків. В умовах суперечливих цивілізаційних процесів формування філософської культури кожного фахівця постає першочерговим завданням, а сама філософська культура виявляється найбільшою гуманістичною цінністю. Теоретичне осмислення принципів філософії є необхідною та ключовою складовою світогляду майбутнього фахівця. Вміння орієнтуватись в складному світі не приходить разом з освоєнням спеціальних дисциплін. Світогляд людини є системним утворенням, що інтегрує загальні знання про світ та суспільство, усвідомлені ідеали, норми цінності, особисті цілі, знання загальних принципів людської діяльності та буття суспільства. Цілісну та завершену форму світогляду може надати лише філософія.

Технічні ВНЗ мають формувати інженерів нового типу, що поєднують професійну компетентність з високою творчою культурою; активних та свідомих суб’єктів соціальної дії, а не механічних та виконавців, які не мотивовані і не здатні мислити самостійно. Філософія, постаючи одним з засобів гуманітаризації вищої освіти та формування соціокультурних компетенцій покликана трансформувати технократичне мислення (яке нині вже не є перспективним), світоглядом, основною рисою якого постане пріоритет загальнолюдських інтересів над окремими цілями. Окрім цього, сучасна філософія постає методологією наукового пізнання, тож без неї неможливий якісний та повноцінний наукових пошук в будь-якій спеціальній сфері.

Сучасні гуманітарні, соціальні, природничі, технічні науки для вирішення своїх проблем завжди спирались на фундаментальні філософські принципи, в яких реалізується методологічна функція філософії: принцип всезагального зв'язку, розвитку, системності, історизму, відображення, всебічності, сходження від одиничного до загального і навпаки, єдність індукції та дедукції, взаємозв'язок якісних і кількісних характеристик, детермінізму, суперечності, діалектичного заперечення, сходження від абстрактного до конкретного, єдності історичного і логічного, єдності аналізу та синтезу.

У будь-якій науці виникають питання, що стосуються взаємодії людини і світу, і ці питання мають вирішуватись теоретичним способом (тобто через докази). Існують філософські аспекти вузько-наукових питань: «Що описують фізичні теорії: фізичні системи чи лабораторні досліди, або і те, і інше, або жодне з цього?», «Яким є математичне знання: апіорним чи емпіричним?», «В чому полягає діалектика необхідності і свободи суспільної праці в економіці?», «Що являє собою час як критерій зіставлення культур, наприклад, в лінгвістиці або мистецтвознавстві?» тощо.

В сучасних технічних науках використовують філософські поняття. Наприклад, в якості теоретичної основи вирішення задачі створення штучного інтелекту або мови програмування, не можна обійтись без понять «мислення», «свідомість», «воля», «емоції», «інтуїція» тощо. Технічні науки (радіотехніка, електротехніка, автоматика, технічна кібернетика ті інші) ставлять досліджувані явища саме в такі штучні умови, в яких зацікавлене суспільство. Але для цього треба, щоб дія відповідних законів відповідало інтересам людини і людства. Інтереси ж людини і людства вивчають суспільні науки, і в першу чергу філософія. Звідси витікає об'єктивне місце філософських знань в фаховій підготовці майбутніх інженерів.

Філософія дає загальну картину світу для будь-якої людини. В сучасній науці існує селективний парадокс, які долають тільки вчені з високим рівнем філософської культури. Що дає філософія людині: кожен в той чи інший час стає перед питанням про сенс життя, як власного, так і взагалі, а також кожен стоїть перед вибором власної поведінки та вчинків. Вибір завжди передбачає наявність світоглядної програми. Тож, філософія і є способом обґрунтування, уточнення і формування сенсу життя та життєвої стратегії для кожної людини.

2. Трудомісткість дисципліни «Філософія».

Філософія постає як вкрай фундаментальна та трудомістка, проте необхідна навчальна дисципліна. Саме цим і визначається проблема організаційного, методичного та дидактичного забезпечення найвищої ефективності даної трудомісткості.

Трудомісткість дисципліни «Філософія» описується низкою наступних змістовних компонентів:

- предмет філософії, місце і роль філософії в культурі;
- становлення філософії;
- основні напрямки, школи, персоналії та етапи в історичному розвитку філософії;
- структура та функції філософського знання;
- моністичні та плюралістичні концепції буття, самоорганізація буття;
- поняття матеріального та ідеального;
- розуміння простору і часу;
- рух розвиток та діалектика;
- детермінізм та індетермінізм;
- динамізм та статистичні закономірності;
- міфологічні, релігійні та наукові картини світу;
- взаємодія людини, суспільства і культури;
- людина та природа;
- суспільство та його структура;
- громадянське суспільство та держава;
- людина в системі соціальних зв'язків;
- людина і історичний процес, особистість і маса, свобода і необхідність;
- формаційна та цивілізаційна концепції суспільного розвитку;
- сенс людського буття, проблеми насилля, свобода і відповідальність;
- мораль, справедливість і право;
- моральні цінності і уявлення про ідеал людини в різних культурах;
- естетичні цінності і їх роль в людському житті;
- релігійні цінності і свобода совісті;

- свідомість і пізнання;
- свідомість, самосвідомість і особистість;
- пізнання, творчість і практика;
- віра і знання;
- розуміння і пояснення;
- раціональне та ірраціональне в пізнавальній діяльності;
- проблема істини та правди;
- дійсність, мислення, логіка та мова;
- наукове та позанаукове знання, критерій науковості;
- структура наукового пізнання, його методи та форми;
- зростання наукового знання, наукові революції та зміни типів раціональності, наука і техніка;
- майбутнє людства, глобальні проблеми сучасності;
- взаємодія цивілізацій та сценарій майбутнього.

3. Методичне забезпечення ефективності вивчення студентами технічних спеціальностей дисципліни «Філософія»

При розкритті основних питань філософії для студентів технічного фаху необхідно методично спрямувати навчальні зусилля в специфічно-фаховому ключі. Це й визначить найвищу ефективність трудомісткості викладання філософії.

В перш чергу необхідно одразу визначитись, що розглядати основні питання філософії доцільно в першу чергу діалектично. Так, в будь-якій темі або питанні слід виявляти об'єктивну діалектику обговорюваного явища.

Наприклад, в питанні «Суспільство та його структура» для технічних спеціальностей в дисципліні філософія варто в першу чергу підкреслити суперечливість використання новітньої техніки та технологій в якості засобів оптимізації суспільних процесів. Так досвід розвинених країн демонструє, що автоматизація виробництва, використання інформаційних технологій не призводить з необхідністю до зниження індустріального навантаження, оскільки продовжується штучне стимулювання потреб, зростання обсягів споживання. Якщо ж є необхідність розкрити філософські аспекти

суспільства з точки зору економічного фаху, варто підкреслювати момент визначення виробництва як процесу взаємодії протилежних факторів – матеріальних та духовних.

При забезпеченні методичної роботи (в межах аудиторних занять або консультацій), викладач орієнтує студента на виявлення та формулювання пізнавальної проблеми з подальшим переходом до обрання шляхів її вирішення. На основі здобутого рішення має бути сформульована наступна, більш глибока або диференційована задача, яка в свідомості студентів має набути формату проблеми і так далі.

Таким чином, засвоюючи одні компоненти знання студенти мають бути орієнтовані на виявлення нових, суперечливих питань і переходити таким чином до нового незнання, до нової проблеми, яка має бути вирішена і знання знову мають бути поглиблені. Так процес навчання здійснюється діалектично через суперечності.

Окрім цього важливою є орієнтація на застосування системного підходу. філософія оперує всезагальними поняттями і судженнями, пов'язаними між собою глибокими смисловими переходами та обґрунтуваннями. Студент має методично бути зорієнтований по виявленню і постійне відстеження цих взаємозв'язків, без яких філософські поняття і категорії будуть сприйняті ізольовано, тобто неповно.

Звернення до системного підходу передбачає вирішення двох взаємопов'язаних задач – організаційної систематизації всього навчального матеріалу з дисципліни та системного представлення і сприйняття його студентами. Провідна роль в вирішенні цих задач належить аудиторній та консультаційній роботі викладача.

При вивченні філософії студенти мають справу в першу чергу із загальними закономірностями, тому навчальний матеріал окремої теми, питання або підрозділу має починатись з їх концептуальної основи, понять найвищого рівня загальності.

Наприклад, тему, яка присвячена феномену науки у філософії, варто починати з визначення самого поняття «наука», з подальшим переходом до різних етапів та періодів її становлення та розвитку, з наступним зверненням до різних напрямків «філософії науки», звернутись до матеріалу про наукові революції, зв'язку науки та техніки, зміни технологічних укладів та типів наукової раціональності, охарактеризувати методи і форми наукового пізнання.

Розгортаючи філософську аргументацію важливо мати на увазі, що філософські принципи завжди доводяться всією історією розвитку філософії та природознавства. У зв'язку з цим будь яке проблемне питання філософії має розкриватись виключно в контексті його історичного розгортання. Будь-яка філософська проблема є історія її різноманітних обґрунтувань та вибору того обґрунтування, що відповідають нагальним нинішнім запитам.

Так, нехтувати при цьому вивченням історії філософії недоцільно з точки зору методичного забезпечення найбільшої ефективності трудомісткості дисципліни.

Студент має бути методично спрямований на реконструкцію проблем, які стоять за тими чи іншими філософськими роздумами. При такому підході в центрі уваги постає проблема обґрунтування, а сама філософія постає як безкінечне обґрунтування. Звернення до проблем філософії у історичному контексті передбачає також звернення до філософської аргументації. Так, одним з ефектів вивчення філософії стане формування компетенцій щодо ведення діалогу, виявлення суперечностей, обґрунтування проблем та аргументації їх вирішень.

Так, наприклад, для технічних спеціальностей цікаво буде дізнатись, як саме Декарт прийшов до ідеї про однакові властивості всіх тіл і які філософські основи координатного методу Декарта? Декарт критикував якісну фізику Аристотеля і дійшов до висновку, що відмінності між речами суто кількісні. На місце аристотелевого силлогізму починає висуватись алгебраїчна формула, рівняння. Декарт вперше запропонував розглядати речі не самі по собі, а по відношенню до людського інтелекту. Таким чином, дедуктивно-аксіоматичний метод Декарта – явище закономірне, таке, що з'явилося у вік механіки, повної секуляризації науки, авторитету розуму, встановлення все загальності математичного методу в науковому пізнанні.

Встановити безпосередній зв'язок викладання філософії з профілем ВНЗ складно, проте ефективність докладання навчальних зусиль студентом напряду залежить від цього. Для студентів заочного відділення ця задача значно ускладнена через брак аудиторної роботи і переважання роботи самостійної.

Активізація уваги студента має бути досягнута через розкриття зв'язку предмету з профілем спеціальності, для викладач має

активізувати глибинні структури мотиваційної сфери та вносити перспективу та осмисленість в навчальну діяльність, яка часто помилково сприймається як поточне миттєве.

В складі технічних наук обов'язково присутній значний за обсягом клас проблем, які в силу світоглядного або методологічного характеру не можуть бути вирішені засобами окремого спеціального наукового знання. Вони розкриваються через філософський аналіз та форми рефлексивного мислення. До таких проблем відносяться принципи для кожного технічного спеціаліста питання по типу: «Що таке техніка та в чому полягає сутність технічного прогресу?», «Що являє собою інженер і в чому полягає сенс інженерно-технічної діяльності?», «В чому виражається покликання інженера і якими є ціннісні орієнтації його діяльності?» тощо.

Технічне знання не в змозі розкрити сутність техніки як результат оволодіння людиною силами природи. Також інженерне знання і пов'язана з ним інженерна діяльність не функціонують поза певною системою цінностей, яка задає кінцеві цілі подібної діяльності. Технічне знання може дати і дає інженеру відповідь на питання як вирішити ті чи інші технічні та виробничі проблеми, але воно не здатне дати питання на світоглядне питання, навіщо вирішується дана проблема і до яких результатів і наслідків вона може призвести. А без прозорого розуміння кінцевих цілей інженерна діяльність втрачає свій суспільний сенс і може завести суспільство в глухий кут.

Екологічна криза, атомна загроза, глобальні проблеми тощо – все це закономірні наслідки недоопрацьованості кінцевих цілей інженерно-технічної діяльності. Тільки філософія дає пояснення та обґрунтування системи домінуючих суспільних цінностей, які задають особистісний сенс покликання інженера та стратегічні цілі інженерно-технічної діяльності.

Загальний тематичний зміст дисципліни «Філософія»

Тема 1. Предмет філософії

Філософія та світогляд. Світогляд і світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Предмет філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення. Основне коло філософських питань. Основні

теми філософських роздумів: світ і людина, сутність і зміст людського існування. Основне питання філософії. Головні напрями у філософії. Філософія та культура. Функції філософії: світоглядна, гносеологічна, методологічна, аксіологічна, прагматична та ін. Соціальна спрямованість філософського знання. Сутність загальнолюдських цінностей у філософії. Людина як найвища цінність. Місце й роль філософії у сучасному суспільному житті.

Тема 2. Філософія Стародавнього світу

Культурно-історичні передумови виникнення філософії. Передумови філософії у Стародавній Індії. Велична та епічна література про людину, її походження та існування. Релігійно-філософські вчення: джайнізм, чарвака, буддизм. Зародження філософії у Стародавньому Китаї. Конфуціанство та даосизм.

Тема 3. Філософія Античності

Своєрідність філософії Стародавньої Греції: досократичного, класичного, елліністичного та римського періодів античності. Вчення про буття (Мілетська школа). Вчення про рух (Елейська школа). Людина як міра усіх речей (Протагор). Самопізнання та належне існування (Сократ). Людина як мікрокосм, атомізм Демокріта. Космоцентризм античної міфології та антропоцентризм грецької просвіти. Софісти. Сократ та його вчення про людину та етику. Платонізм та неоплатонізм. Становлення античної діалектики. Арістотель як систематизатор античної філософії. Елліністична філософія: скептики, стоїки, епікурейці, неоплатоніки.

Тема 4. Філософія Середньовіччя та Відродження

Розвиток християнства у Західній Європі. Апологетика, патристика, схоластика. Суперечка про природу понять: реалізм і номіналізм. Особливості західноєвропейської та східноєвропейської релігійної філософії. Мусульманська та іудейська культура і філософія (М.Маймонід, І.Гебріоль, Авіценна, Аверроес).

Вчення Фоми Аквінського про єдність душі і тіла, про двоїстість істоти, про співвідношення релігії, філософії і науки.

Філософія Відродження. Гуманізм та антропоцентризм. Натурфілософія Відродження; пантеїзм; повернення до первісного

розуміння сутності діалектики. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту (Дж.Бруно, М.Кузанський).

Реформація, її ідеї (Т.Мюнцер, М.Лютер, Ж.Кальвін).

Тема 5. Філософія Нового часу

Наукова революція XVII ст. (І.Ньютон) і проблема методу пізнання у філософії (Ф.Бекона, Р.Декарта). Емпіризм і раціоналізм (Дж.Локк, Дж.Берклі, Д.Юм, А.Декарт, Б.Спіноза, Г.Лейбніц). Створення механічно-матеріалістичної картини світу. Поняття субстанції у філософії Б.Спінози. Монадологія Г.Лейбніца.

Проблема людини у філософії Просвітництва (Монтеск'є, Ф.Вольтер, Ж.-Ж.Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Ж.Ламетрі, К.-А.Гельвецій, П.Гольбах, Д.Дідро).

Тема 6. Німецька класична філософія

Місце німецької класичної філософії в історії філософської думки. Філософські позиції І.Канта. Філософська система І.Фіхте. Суб'єктивна діалектика. Філософія тотожності Ф.Шеллінга. Г.Гегель, його філософська система та метод. Антропологічний матеріалізм Л.Фейєрбаха. Німецька класична філософія і сучасне бачення світу.

Тема 7. Тенденції розвитку сучасної філософії (XX ст.)

Плюралізм течій сучасної філософії. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX – початку XX ст. Захист і оновлення класичних філософських традицій: неотомізм (Ю.Бохенський, Ж.Мартін, Т. де Шарден), неокантіанство (О.Лібман, Г.Коген), неогегельянство (Б.Кроче, Ж.Іпполіт, Дж.Ройс).

Філософські погляди К.Маркса, Ф.Енгельса: проблеми буття-мислення, матерії-свідомості, матеріального-ідеального, діалектики, відчуження, матеріалістичного розуміння історії, комуністичного ідеалу.

Проблема раціонального та ірраціонального. Ірраціоналістичний і містичний підхід у філософському аналізі (А.Шопенгауер, Ф.Ніцше, В.Дільтей). Філософські проблеми психоаналізу (З.Фрейд, К.Г.Юнг, Е. Фромм).

«Екзистенціальна філософія» та її різновиди (С. К'єркегор, М. Хайдеггер, А. Камю, Ж.-П. Сартр, К. Ясперс). Життя і смерть, сенс існування, проблема свободи.

Проблема знання і мови у філософії. Неопозитивізм (Л. Віггенштейн, Р.Карнап, Б.Рассел), структуралізм (К.Леві-Строс, М.Фуко), герменевтика (Г.Гадамер, П.Ріккерт, Т.Кун). Г.Маркузе й «нові ліві». Постпозитивізм (К.Поппер, І.Лакатош, П.Фейєрабенд).

Тема 8. Історія філософії України

Становлення й розвиток світогляду давніх слов'ян: давньослов'янська міфологія, запровадження християнства. Філософська думка періоду етнокультурної катастрофи. Становлення філософії українського духу в Києво-Могилянській академії. Г.С.Сковорода — фундатор філософії українського кордоцентризму. Український романтизм (М.Гоголь, М.Костомаров, П.Куліш та ін.). Філософські ідеї Т.Шевченка. Академічна філософія (С.Гогоцький, П.Юркевич, В.Лесевич, О.Гіляров та н.). Соціально-філософські погляди Л.Українки, П.Грабовського, М.Коцюбинського, М.Драгоманова, І.Франка, В.Антоновича. Філософія періоду відродження українського духовного життя (В.Винниченко, М.Грушевський, В.Зеньковський та ін.). Філософія національної самобутності (Д.Донцов, В.Липинський, І.Лисяк-Рудницький та ін.). Філософська спадщина Д. Чижевського. Філософія України в радянський період. Розробка філософських проблем у сучасній Україні.

4. Завдання для самостійної роботи студентів заочної форми навчання

Завдання №1 «Філософські категорії»

Для наведених нижче філософських категорій необхідно виконати такі дії:

- I. Розкрити зміст категорії.
- II. Підібрати до неї протилежну.
- III. Виявити діалектичний взаємозв'язок між парами протилежних категорій

В залежності від повноти та якості виконання кожна розкрита пара категорій оцінюється від 1 до 2 балів. Відповідь оформлюється

або рукописно у зошиті або у вигляді друкованої скріпленої роботи. Володіння матеріалом та усна відповідь за пунктами завдання є обов'язковою для його здачі. Кількість опрацьованого матеріалу студент визначає самостійно в залежності від бажаних результатів навчання.

1. Випадковість
2. Діалектика
3. Дійсність
4. Дуалізм
5. Загальне
6. Зміст
7. Ідеалізм
8. Ідеальне буття
9. Кількість
10. Матеріалізм
11. Матеріальне буття
12. Метафізика
13. Можливість
14. Молодогегельянство
15. Монізм
16. Монотеїзм
17. Наслідок
18. Необхідність
19. Об'єктивна діалектика
20. Одиничне
21. Політеїзм
22. Причина
23. Раціоналізм
24. Сенсуалізм
25. Старогегельянство
26. Суб'єктивна діалектика
27. Сутність
28. Форма
29. Явище
30. Якість

Завдання №2 «Філософські школи»

Для наведених нижче філософських шкіл необхідно виконати такі дії:

- I. Визначити історичний період і місце заснування та діяльності.
- II. Навести визначних представників, їх біографічні дані та внесок у філософію.
- III. Узагальнити коло проблем, які розробляла дана філософська школа.

В залежності від повноти та якості виконання аналіз кожної філософської школи оцінюється від 1 до 2 балів. Відповідь оформлюється або рукописно у зошиті або у вигляді друкованої скріпленої роботи. Володіння матеріалом та усна відповідь за пунктами завдання є обов'язковою для його здачі. Кількість опрацьованого матеріалу студент визначає самостійно в залежності від бажаних результатів навчання.

1. Чарвака
2. Індуїзм
3. Буддизм
4. Конфуціанство
5. Даосизм
6. Мілетська школа
7. Елейська школа
8. Піфагорійський союз
9. Кініки
10. Кіренаїки
11. Мегарська школа
12. Атомісти
13. Софісти
14. Епікурейці
15. Академія Платона
16. Перипатетики
17. Неоплатоніки
18. Стоїки
19. Номіналісти
20. Реалісти
21. Києво-Могилянська академія
22. Львівсько-Варшавська школа
23. Віденський гурток

24. Німецька класична філософія
25. Франкфуртська школа
26. Школа психоаналізу
27. Герменевтика
28. Екзистенціалізм
29. Український романтизм
30. Неопозитивізм

Завдання №3 «Видатні філософи»

Для наведених нижче імен видатних філософів необхідно виконати такі дії:

I. Визначити історичний період діяльності, та (або) етнічну приналежність

II. Співвіднести філософа з тією чи іншою філософською школою або напрямом.

III. Узагальнити внесок філософа у філософію.

В залежності від повноти та якості виконання аналіз наукового доробку кожного окремого філософа оцінюється від 1 до 2 балів. Відповідь оформлюється або рукописно у зошиті або у вигляді друкованої скріпленої роботи. Володіння матеріалом та усна відповідь за пунктами завдання є обов'язковою для його здачі. Кількість опрацьованого матеріалу студент визначає самостійно в залежності від бажаних результатів навчання.

1. Фалес
2. Анаксимандр
3. Анаксимен
4. Геракліт
5. Піфагор
6. Сократ
7. Платон
8. Епікур
9. М. Кузанський
10. Боецій
11. Конфуцій
12. Мартін Лютер
13. М. Вебер
14. Й.Фіхте
15. К.Поппер

16. Н.Макіавеллі
17. Т. Гоббс
18. Дж. Берклі
19. Д. Юм
20. Ж.-П. Сартр
21. Вольтер
22. Ф.Ніцше
23. А.Шопенгауер
24. О.Конт
25. Ф.Шеллінг
26. В. Липинський
27. З. Фрейд
28. М. Драгоманов
29. Г.Сковорода
30. С.Кьєркегор

5. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт

Обсяг роботи – до 20 друкованих сторінок.

Норми оформлення: шрифт – Times New Roman 14, міжстроковий інтервал 1,5, міжабзацних інтервалів немає, абзацний відступ 1,25 см, поля: ліве – 3 см, праве – 1 см, верхнє та нижнє – 2 см, вирівнювання основного тексту по ширині сторінки, вирівнювання заголовків – по центру. Обов'язкові структурні елементи: титульний аркуш, зміст, основна частина – розділи відповідно кількості питань, список використаних джерел, додатки (якщо є).

Кожне питання має бути розкрито як проблема, а не просте викладення інформації. Відповідь на кожне питання має завершуватись змістовним, узагальнюючим висновком.

Контрольна робота оцінюється у 20 балів та є обов'язковою формою роботи. Максимально якісно, повно та змістовно розкрито кожне питання оцінюється в 5 балів кожне. Студенти, що не здали контрольної роботи, до оцінювання модульних завдань та підсумкової форми контролю не допускаються.

Варіант 1.

1. Специфіка філософії як типу духовності. Філософія і культура. Філософія і наука. Філософія й ідеологія.
2. Проблема несвідомого і психоаналіз З.Фрейда. Неофрейдизм. Основні ідеї К.Хорні і Е.Фромма.
3. Філософський зміст категорії буття. Основні форми буття.
4. Свідомість і мова: філософські підходи до їх осмислення.

Варіант 2.

1. Філософія Стародавньої Індії: основні поняття та школи.
2. Філософія неопозитивізму XX століття. Неопозитивізм про предмет і завдання філософії.
3. Проблема субстанції у філософії. Матеріалістичний і ідеалістичний монізм. Дуалізм. Плюралізм.
4. Поняття пізнання. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Основні гносеологічні концепції.

Варіант 3.

1. Філософія Стародавнього Китаю: основні поняття та школи..
2. Аналітична філософія XX століття (Б.Рассел, Л.Вітгенштейн, К.Поппер, Т.Кун, І.Лакатос, П.Фейєрабенд).
3. Матеріалізм та його історичні типи. Сучасні уявлення про матерію.
4. Діалектика чуттєвого і раціонального, дискурсивного й інтуїтивного в пізнанні.

Варіант 4.

1. Філософські ідеї християнської апологетики і патристики.
2. Еволюція релігійної філософії у XX столітті. Неотомізм. Тейярдизм. Персоналізм.
3. Рух як атрибут буття. Основні характеристики та форми руху. Рух і розвиток. Основні концепції розвитку.
4. Поняття науки. Основні пізнавальні та соціальні функції науки. Емпіричний і теоретичний рівні наукового дослідження.

Варіант 5.

1. Схоластика і філософія. Номіналізм і реалізм.
2. Філософська герменевтика XIX – XX століття (В.Дільтей, М.Гайдеггер, Г.Гадамер).
3. Простір і час як форми буття. Субстанціональна і релятивістська концепції.
4. Основні форми наукового пізнання: факт, проблема, гіпотеза, концепція, теорія. Проблема наукового методу і методології.

Варіант 6.

1. Західноєвропейська філософія епохи Відродження. Марсilio Фічіно, Піко делла Мірандола, Микола Кузанський, Джордано Бруно.
2. Джерела, національні особливості та віхи розвитку філософської думки в Україні.
3. Антропосоціогенез. Єдність природного і соціального в людині. Тілесне і чуттєво-емоційне в людині.
4. Соціально-етичні проблеми сучасної науки. Свобода наукового пошуку та соціальна відповідальність науковця.

Варіант 7.

1. Західноєвропейська філософія Нового часу. Емпіризм і сенсуалізм Ф.Бекона, Т.Гобса, Дж.Локка.
2. Філософсько-гуманістична думка в Україні другої половини XV – XVII століття.
3. Антидарвінізм і критика антропосоціогенезу. Ідеологічні і емпіричні аспекти.
4. Сцієнтизм та антисцієнтизм у філософії XX століття.

Варіант 8.

1. Західноєвропейська філософія Нового часу. Раціоналізм Р.Декарта, Б.Спінози і Г.Лейбніца.
2. Петро Могила – богослов, філософ, просвітител ь нації.
3. Особливості постановки проблеми людини в західноєвропейській і в східній філософії.
4. Філософські проблеми природознавства.

Варіант 9.

1. Суб'єктивний ідеалізм Дж.Берклі та Д.Юма.
2. Філософська система Г. Сковороди.
3. Проблема сенсу життя, смерті та безсмертя людини.
4. Філософські проблеми соціально-гуманітарних наук.

Варіант 10.

1. Французька філософія XVIII ст. Матеріалізм і атеїзм Просвітництва.
2. Українська академічна філософія XIX – початку XX століття (О.Новицький, С.С.Гогоцький, П.Д.Юркевич, В.В.Зеньківський).
3. Свобода як філософська проблема і життєва цінність. Багатовимірність свободи.
4. Поняття істини. Істина як процес. Практика як критерій істини. Види практики.

Варіант 11.

1. Історичні умови формування німецької класичної філософії. Принципи діалектичної логіки.
2. Д.Чижевський як історик української філософії.
3. Свідомість як предмет філософського дослідження. Структура свідомості. Свідомість і духовне.
4. Вчення про ноосферу. Ноосферна концепція В.І.Вернадського.

Варіант 12.

1. Антропологічний матеріалізм і атеїзм Л. Фейербаха.
2. Соціально-філософські погляди М.Драгоманова, І.Франка, Лесі Українки.
3. Свідоме, несвідоме і штучний інтелект як філософська проблема.
4. Індустріальне суспільство і концепції технократичного романтизму. Техногенні і етичні проблеми екологічної кризи.

Варіант 13.

1. Марксистська філософія як матеріалістична діалектика.

2. Філософія української національної ідеї в XX столітті (В.Липинський, Д.Донцов).

3. Особистість і суспільство. Унікальність і самоцінність особи. Феномени конформізму і нонконформізму.

4. Культура і цивілізація. Проблема перспективи людства.

Варіант 14.

1. Діалектико-матеріалістичне розуміння історії у філософії марксизму.

2. Філософські погляди Феофана Прокоповича.

3. Специфіка проблеми людини у філософії XX століття.

4. Взаємоперехід кількісних і якісних змін — закон об'єктивної дійсності і пізнання. Єдність і боротьба протилежностей як закон об'єктивної дійсності і пізнання. Заперечення заперечення як закон об'єктивної дійсності і пізнання.

Варіант 15.

1. Ф.Ніцше і його програма «переоцінки цінностей».

2. Філософські погляди Г.Сковороди.

3. Індивідуальне і суспільне буття людини. Індивід, індивідуальність, особистість.

4. Філософія і соціологія про демографічні проблеми сучасності.

Варіант 16.

1. Філософія екзистенціалізму. Релігійно-екзистенційні ідеї С.К'єркегор, А.Камю, Ж.-П.Сартр, К.Ясперс, Л.Шестов.

2. Філософські погляди М.Смотрицького.

3. Суспільство як об'єктивна реальність. Сучасні філософсько-соціологічні концепції суспільства.

4. Соціальне передбачення і прогнозування майбутнього: його можливості і обмеження.

Варіант 17.

1. Філософія екзистенціалізму. Релігійно-екзистенційні ідеї С.К'єркегора, К.Ясперса, Л.Шестова.

2. Філософські погляди П.Юркевича.

3. Єдність і багатоманітність історичного процесу.

4. Поняття цінності. Типи ціннісних орієнтацій. Сучасні системи цінностей.

Варіант 18.

1. Філософія екзистенціалізму у працях М.Гайдеггера, А.Камю та Ж.-П.Сартра.
2. Філософія С.Роксолана-Оріховського.
3. Суспільне виробництво як соціально-філософська категорія. Матеріальне і духовне виробництво.
4. Творчість як філософська проблема. Види творчості. Структура творчого процесу. Творчий потенціал освіти.

6. Засоби проведення підсумкового контролю

За якщо інші види завдань для самостійної роботи, які зазначені вище не виконані, або виконані в недостатньому для атестування або незадовільному обсязі, студент має скласти усний екзамен. До екзамену студент може бути допущений тільки за умови, якщо обов'язкова контрольна робота здана та прийнята. Бали, набрані за виконання обов'язкової контрольної роботи, підсумовуються з балами, які студент набрав за самостійні завдання та додаються до балів, які студент набирає на усному екзамені.

До кожного екзаменаційного білета входять 4 запитання з наведеного списку. Формування білетів відбувається за наступним принципом: одне питання, яке стосується філософської категорії, одне питання, яке стосується певної філософської галузі або напрямку, одне питання, яке розкриває загально філософську проблему, одне питання, яке присвячене науковій діяльності певного філософа.

Питання до усного іспиту

1. Аксиологія як ключовий розділ філософії.
2. Антропологічний матеріалізм Л.Фейєрбаха.
3. Апологетика як філософський напрям.
4. Ведична література як основа ортодоксальної стародавньоіндійської філософії.
5. Волюнтаризм як філософська позиція.
6. Гедонізм як філософський напрям.
7. Герменевтика Г.-Г.Гадамера.
8. Гносеологізм як філософська позиція.

9. Гносеологія як ключовий розділ філософії.
10. Гностицизм як філософська позиція.
11. Діалектика та її альтернативи.
12. Діалектика як спосіб вирішення основних філософських проблем.
13. Докритичний та критичний періоди науковому доробку І.Канта
14. Дуалізм як філософська позиція.
15. Екзистенціалізм як філософська позиція.
16. Емпіріокритицизм як філософський напрям.
17. Етацизм в абсолютному ідеалізмі Г.Гегеля.
18. Історичний та діалектичний матеріалізм К.Маркса.
19. Категорія буття у філософії. Єдність матерії, руху, простору та часу.
20. Концепція «ідеальної держави» Платона
21. Коперніківський переворот І.Канта у філософії.
22. Лінія Демокріта у філософії.
23. Лінія Платона у філософії.
24. Метафізика як спосіб вирішення основних філософських проблем.
25. Механіцизм як філософська позиція.
26. Міф як історичний тип світогляду
27. Монадологія Г.Лейбніца.
28. Наука як феномен Нового часу.
29. Неомарксистська філософія.
30. Неоплатонізм як філософський напрям.
31. Німецька класична філософія як особливий період розвитку філософської думки.
32. Номіналізм як філософська позиція.
33. Онтологія як ключовий розділ філософії.
34. Особливості ірраціоналістичної філософії.
35. Особливості предметного поля класичної філософії
36. Особливості предметного поля модерної філософії
37. Особливості предметного поля постмодерної філософії
38. Пантеїстична онтологія Б.Спінози.
39. Патристика як філософський напрям.
40. Прагматизм як філософський напрям.
41. Проблема методу наукового пізнання у філософії.

42. Проблема мислення у філософії.
43. Проблема пізнаваності світу у філософії.
44. Проблема простору і руху в античній філософії.
45. Проблема субстанції у філософії
46. Проблема універсалій у філософії.
47. Психологізм як специфічна філософська позиція.
48. Раціоналізм як філософська позиція.
49. Реалізм як філософська позиція.
50. Релятивізм як філософська позиція.
51. Сенсуалізм як гносеологічна позиція.
52. Софістика як явище філософії
53. Соціальна філософія та філософія історії як галузі філософського знання.
54. Стихийний матеріалізм як філософський напрям.
55. Структура та рівні світогляду.
56. Структура філософського знання.
57. Суб'єктивний ідеалізм як філософська позиція.
58. Субстанційний монізм як філософська позиція.
59. Сутність, зміст та історія формування поняття «Dasein».
60. Сутність, зміст та історія формування поняття «tabula rasa».
61. Сутність, зміст та історія формування поняття «абсолютний дух».
62. Сутність, зміст та історія формування поняття «абсурд».
63. Сутність, зміст та історія формування поняття «апейрон».
64. Сутність, зміст та історія формування поняття «aporii».
65. Сутність, зміст та історія формування поняття «архетип».
66. Сутність, зміст та історія формування поняття «атом».
67. Сутність, зміст та історія формування поняття «афект».
68. Сутність, зміст та історія формування поняття «відчуження».
69. Сутність, зміст та історія формування поняття «Воно».
70. Сутність, зміст та історія формування поняття «герменевтичне коло».
71. Сутність, зміст та історія формування поняття «гомеомерії».
72. Сутність, зміст та історія формування поняття «гра».
73. Сутність, зміст та історія формування поняття «Дао».

74. Сутність, зміст та історія формування поняття «ентелехія».
75. Сутність, зміст та історія формування поняття «ідея».
76. Сутність, зміст та історія формування поняття «логос».
77. Сутність, зміст та історія формування поняття «модус».
78. Сутність, зміст та історія формування поняття «монада».
79. Сутність, зміст та історія формування поняття «Над-людина».
80. Сутність, зміст та історія формування поняття «ноумен».
81. Сутність, зміст та історія формування поняття «нус».
82. Сутність, зміст та історія формування поняття «рефлексія».
83. Сутність, зміст та історія формування поняття «суспільний договір».
84. Сутність, зміст та історія формування поняття «суспільно-економічна формація».
85. Сутність, зміст та історія формування поняття «теодицея».
86. Сутність, зміст та історія формування поняття «утопія».
87. Сутність, зміст та історія формування поняття «центр
Омега».
88. Схоластика як філософський напрям.
89. Теоцентризм та креаціонізм як філософська позиція.
90. Феноменологія Е.Гуссерля.
91. Філософія М.Кузанського.
92. Філософія як історичний тип світогляду.
93. Філософська антропологія як філософська школа.
94. Філософська система Арістотеля.
95. Філософське вчення Ф.Аквінського.
96. Філософські погляди А.Камю.
97. Філософські погляди А.Шопенгауера.
98. Філософські погляди В.Вернадського.
99. Філософські погляди В.Дільтея.
100. Філософські погляди Г.Сковороди.
101. Філософські погляди Геркліта.
102. Філософські погляди З.Фройда та його послідовників
103. Філософські погляди Й.Фіхте
104. Філософські погляди Л.Вітгенштайна.
105. Філософські погляди Марка Аврелія та Сенеки.
106. Філософські погляди П.Юркевича.

107. Філософські погляди представників Києво-Могилянської академії.

108. Філософські погляди представників Мілетської школи.

109. Філософські погляди Ф.Аквінського.

110. Філософські погляди Ф.Бекона.

111. Філософські погляди Ф.Прокоповича.

112. Функції філософії.

Підсумки та результати вивчення дисципліни «Філософія»

Студент повинен:

- знати предмет дисципліни, її структуру, категоріальний апарат, основні етапи розвитку історії світової та вітчизняної філософії, сучасні тенденції розвитку філософської думки, найбільш відомих авторів філософських систем, їх головні праці;

- уміти ідентифікувати філософські тексти з певними поглядами, розв'язувати тести, трансформувати філософські знання на проблеми економічної теорії й практики, аналізувати соціально-економічні проблеми буття, ставити філософського рівня питання, аналізувати їх і акумулювати в рефератах, виступах на семінарах, доповідях та наукових студентських конференціях;

- мати навички читання та конспектування філософської літератури, толерантного ставлення до різних світоглядних систем, дискутування з тих чи інших проблем, письмової відповіді на іспитах та ін.

Усна форма заключного екзамену з філософії запроваджена з метою забезпечення особистісного підходу в оцінці знань студентів заочного відділення, оскільки протягом навчання взаємодія з викладачем здійснюється переважно дистанційно. Окрім цього, вона вимагає більш сконцентованої уваги до повторення матеріалу курсу, його систематичного і послідовного засвоєння. Для досягнення високої якості усної відповіді слід звернути увагу на такі рекомендації:

Відповіді на поставлені в білеті запитання мають бути якомога повнішими, ґрунтовними за змістом, чітко структурованими, вичерпними, логічними, вираженими в досконалій граматичній формі і записаними у вигляді тез.

У відповіді слід дати філософське визначення поставленого в білеті запитання, зазначити, яке історичне місце і значення воно займає в історії філософії, в чому полягає його сутність, як слід його вирішувати, які були чи можуть бути альтернативи його вирішення в сьогоденні.

У екзаменаційній відповіді не допускаються перекручення в прізвищах та іменах філософів, назвах їх творів, в датах історичних фактів, назвах філософських термінів та довільного скорочення слів.

Перед формулювання тез відповідей слід скласти чіткий план послідовності викладу з логічними переходами, включаючи наявність заключного висновку, знайти спосіб симетричного розміщення матеріалу у відповіді, без повернень назад і прогалин.

Під час екзамену категорично забороняється списування, ведення переговорів з сусідами, користування «шпаргалками». У разі виявлення таких дій студент може бути усунений з аудиторії і отримати незадовільну оцінку з предмета.

Перш ніж відповідати викладачеві-екзаменатору, уважно прочитайте план або тези відповіді, уточніть, чи немає в них пропусків, неправильних слововживань тощо. Ще раз подумайте, чи повністю відповідає зміст Вашої відповіді на поставлені в білеті питання.

Зразок титульного аркушу контрольних робіт
для заочного відділення

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

кафедра філософії

Контрольна робота
з дисципліни «Філософія»
Варіант №

Студента групи
№ залікової книжки

(підпис)

П.І.Б.

Перевірила: доцент. (підпис)

Ємельяненко Є.О.

7. Використана та рекомендована література

1. Вступ до філософії: історико-філософська пропедевтика / За аг.ред. Г.І.Волинки. – К.: Вища школа. – 624 с.
2. Горлач М.І. Основи філософських знань: підручник / М. І.Горлач. – Київ : ЦУЛ, 2008. – 1028 с
3. Губерський Л.В. Філософія: навч. посіб. /Л.В. Губерський. – Київ: Знання, 2012. – 621 с.
4. Данильян, О.Г. Філософія: підручник /О. Г. Данильян, О.П.Дзьобань. – К.: Казка, 2012. –432 с.
5. Історія філософії: словник / За заг. ред. В. І. Ярошовця. — К.: Знання України, 2005. – 1200 с.
6. Історія філософської думки в Україні - Огородник І.В, В.В.Огородник Курс лекцій: Навч. посіб.- К.: Вища шк.: Т-во "Знання", КОО, 1999. - 543 с.
7. Кремень В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції : підручник / В. Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К. : Книга, 2005. – 528 с.
8. Лузан А.О. Вступ до філософії навчальний посібник для ВНЗ / А.О. Лузан. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 136 с
9. Петрушенко, В. Л. Філософія: курс лекцій: навч. посіб. / В. Л. Петрушенко. – [4-те вид., переробл. і допов.].- Львів : Новий Світ-2000, 2005. - 506 с.
10. Подольська Є.А. Філософія : підручник / Є. А. Подольська. – К. : ЦУЛ, 2006. – 704 с.
11. Філософія: навч. посіб. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко [та ін.]. – К. : Вікар, 2005. – 455 с.
12. Філософія: підручник / І. П. Сидоренко, С. С. Корлюк, М. С. Філянін [та ін.] ; за ред.О. П. Сидоренка. – [2-ге вид., переробл. і допов.]. –К. : Знання, 2010. –414 с.
13. Філософія: підручник [Електронний ресурс]/ А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський, В. І. Ярошевець ; за ред. В. І. Ярошовця. – К. : ЦУЛ, 2010. - 648 с.
14. Філософія: підручник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – [3-тє вид., стер.].–К. : Академвидав, 2009. –592 с.
15. Черній, А. М. Філософія : навч. посіб. / А. М. Черній. - К. : Академвидав, 2011. - 392 с.
16. Щерба, С. П. Філософія : навч. посіб. / С. П. Щерба. – [3-є вид., змін. і допов.].- К. : Кондор, 2011. – 548 с.